

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА
ДІЯЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ”**

галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030202 “Міжнародне право”

для студентів II курсу

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 3 від 22.11.2013 р.)*

Програма навчальної дисципліни “Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах” (галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”, напрям підготовки 6.030202 “Міжнародне право”) для студентів II курсу / уклад.: В. Г. Іванов, В. В. Комаров, В. В. Карасюк, М. В. Гвозденко. – Х.: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2014. – 15 с.

У к л а д а ч і: В. Г. Іванов,
В. В. Комаров
В. В. Карасюк,
М. В. Гвозденко

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 11 від 15.12.2013 р.)*

1. ВСТУП

Впровадження нових інформаційних технологій, підвищення ролі масової глобальної комунікації й інформації обумовлюють невідпинне зростання значущості міжнародної інформації.

У сучасних умовах розвитку державності України особливе значення мають питання, пов'язані із зовнішньополітичними, зовнішньоекономічними і міжнародно-правовими аспектами діяльності державних і підприємницьких структур, їх інформаційно-аналітичним забезпеченням.

Мета опанування навчальної дисципліни “Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах” – оволодіння технологічними та методологічними основами інформаційно-аналітичної діяльності у міжнародних відносинах; формування у студентів наукового підходу до інформаційно-аналітичної роботи.

Пр е д м е т: методи і технології пошуку, збору, обліку, систематизації, аналізу, обробки, узагальнення, прогнозування і передачі даних для інформаційно-аналітичної підтримки міжнародних відносин.

Місце у структурно-логічній схемі: завершальна у циклі інформаційних дисциплін. Попередні дисципліни вивчення: “Сучасні інформаційні системи і технології”, “Міжнародна інформація”.

У результаті вивчення курсу студенти повинні:

з н а т и:

- суть, структуру і завдання сучасної аналітики;
- суть і зміст основних методів міжнародної інформаційно-аналітичної діяльності;
- нормативні документи, що регулюють право доступу до міжнародної інформації;
- основні принципи і призначення соціально-інформаційних технологій;
- основні принципи економічної і зовнішньоекономічної аналітики;
- характеристики математичних методів інформаційно-аналітичної діяльності;

- можливості ведення аналітичної діяльності засобами мережі Internet;
 - принципи будови і функціонування державних реєстрів, баз даних (БД) і електронних бібліотек;
 - принципи контент-аналізу електронних документів;
 - комп'ютерний та статистичний аналіз даних і методи прогнозування;
 - пакети програм моделювання соціально-політичних процесів;
 - методи формування, представлення і передачі звітно-інформаційних документів;
 - методи прихованої передачі інформації.
- у м і т и:**
- застосовувати методологію сучасної аналітики для обробки міжнародної інформації;
 - обґрунтувати право доступу до джерел міжнародної інформації;
 - працювати з віртуальними соціально-інформаційними технологіями;
 - розробляти структуру інформаційного завдання і здійснювати його виконання;
 - вести інформаційно-аналітичну діяльність із використанням мережі Internet;
 - здійснювати пошук і систематизацію інформації з державних реєстрів, консалтингових організацій, мега-систем і БД;
 - проводити контент-аналіз міжнародних політичних документів;
 - працювати з комп'ютерними засобами структуризації, зберігання і вибірки даних;
 - проводити комп'ютерний та статистичний аналіз даних і їх прогнозування;
 - працювати з пакетами програм моделювання соціально-політичних процесів;
 - формувати структуру та зміст аналітичної записки і виводів;
 - приховано передавати дані технічними засобами.

2. З М І С Т

І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності

Суть, структура і завдання сучасної аналітики.

Поняття і сутність аналітичної роботи. Основне завдання інформаційної аналітики. Зміст процесів аналітичної діяльності. Сутність аналітики як наукової дисципліни. Освітній аспект. Функціональна, предметна і особова складові аналітики. Види аналізу. Первинний аналіз і відбір релевантної інформації.

Основні принципи аналітичної діяльності. Структура аналітики та суміжні галузі знань. Методологічні, технологічні й організаційні завдання. Інформаційно-аналітичні технології. Основні понятійні категорії аналітики. Інформація і системний підхід. Кібернетика і системний аналіз – методологічне ядро аналітики. Компенсація неповноти і надмірності даних. Аналітика і гуманітарні науки. Методи атестації текстів. Аналіз історичних прецедентів. Формалізація і моделювання. Деякі види моделей. Засоби автоматизації інформаційно-аналітичної роботи. Структура підсумкового аналітичного документа. Засоби представлення та доведення результатів інформаційно-аналітичної роботи.

Міжнародна інформаційно-аналітична діяльність. Поняття про міжнародні відносини. Консульства та дипломатичні представництва України. Їх функції та завдання. Інформація, її види і роль у міжнародних відносинах. Джерела інформації та їх класифікація. Джерела інформації на електронних носіях. Відкриті і приховані джерела. Дипломатичні документи. Робота з джерелами. Бесіда та інформація. Спостереження та інформація. Змістовний аналіз інформації.

Кількісні та якісні методи дослідження міжнародних відносин. Статистичні методи (аналіз одновимірних розподілів, кореляційний аналіз, дисперсійний аналіз) Методи аналізу документів (контент-аналіз). Експертні методи аналізу (метод Делфі, метод мозкового штурму). Метод комп'ютерного моделювання.

Спеціалізовані методи аналізу. Діаграми зв'язків. Матриці зустрічей, схеми потоків даних та ін. Збереження та розсилка інформації. Згортання документальної інформації. Бази даних. Створення та розсилання звітів.

Правові підстави доступу до міжнародної інформації. Правові засади інформаційно-аналітичної роботи. Міжнародно-правові акти в інформаційній сфері. Загальна декларація прав людини 1948 р. Інформаційні права і свободи. Європейська конвенція про захист прав людини і основних свобод (1953 р.). Конвенція № 108 – про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних (28.01.1981 р.). Рекомендація R(81) 19 “Про доступ до інформації, що знаходиться у розпорядженні державних відомств” (Комітет Міністрів Ради Європи (25.11.1981 р.). Інформаційне суспільство. Окінавська Хартія глобального інформаційного суспільства (22.07.2000 р.). Положення політики щодо формування і розвитку інформаційного суспільства. Відкрите інформаційне суспільство. Всесвітні саміти по інформаційному суспільству (Женева, грудень 2003 р., Туніс, листопад 2005 р.). Регулювання розповсюдження інформації в Інтернеті. Засоби боротьби з порушенням авторських прав. Закон США про свободу інформації 1996 р. Закон США від 28.10.1998 р. “Про авторське право в цифровому тисячолітті”.

Декларація про свободу комунікації в Internet (Страсбург, 28.05.2003 р.). Рекомендація про розвиток і використання багатомовності та загального доступу до кіберпростору (генеральна конференція ЮНЕСКО, 2003 р.). Законодавство України в інформаційній сфері. Закон України “Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки”. Доктрина інформаційної безпеки України (липень 2009 р.). Закони України “Про інформацію” (1992 р.), “Про авторське право і суміжні права” (грудень 1993 р.), “Про державну таємницю” (1994 р.), “Про науково-технічну інформацію” (1993 р.), “Про друковані засоби масової інформації” (1993 р.), “Про інформаційні агентства” (1995 р.), Закон України “Про захист персональних даних” (2011 р.). Державна програма “Електронна Україна”. Право на доступ до інформації в Україні.

Віртуальні соціально-інформаційні технології.

Електронний уряд. Основні положення концепції інформаційного суспільства. Головні характеристики інформаційного суспільства. Інформаційна супермагістраль. Інформаційне суспільство у США, Канаді, Великій Британії.

Електронний уряд як концепція державного управління в інформаційному суспільстві. Завдання електронного уряду. Цілі електронного уряду.

Електронні уряди держав СНД. Розвиток електронного уряду в США та країнах Європи. Електронне спілкування та електронні послуги.

Сутність електронного уряду в Україні. Сфери взаємодій у моделі електронного уряду. Цілі електронного уряду. Вплив електронного уряду на економічний і соціальний розвиток. Телекомунікаційні потреби органів державної влади. Етапи створення і функціонування електронного уряду. Програма “Електронна Україна” (2003). Інформаційна система органів виконавчої влади. Єдина програмно-апаратна платформа. Надання і отримання електронних державних послуг – крок на шляху до розвинутого інформаційного суспільства. Загальна мультисервісна телекомунікаційна мережа. Цільові завдання мережі.

Інформаційно-аналітична підтримка міжнародної економічної діяльності. Економічна безпека держави і підприємства. Поняття економічної безпеки. Загрози економічній безпеці. Внутрішні та зовнішні загрози. Загрози підприємницькій діяльності: внутрішні та зовнішні.

Перевірка ділової репутації бізнес-партнерів. Багатоплановий аналіз надійності партнерів по бізнесу. Спеціалізовані інформаційні компанії (кредит-бюро). Експертиза засновницьких документів. Безпека договірних відносин. Етапи заключення комерційних договорів. Фактори надійності. Правова форма власності та відповідальності компаній, державна реєстрація, юридична та фактична адреса, устав компанії і т. ін.

Безпека міжнародного бізнесу. Правові гарантії міжнародної економічної безпеки. Оформлення зовнішньоекономіч-

ного контракту. Перевірка контрагентів. Організаційно-правові форми іноземних кампаній. Набір мінімальних даних про партнера. Аналіз гарантій партнера. Первинна інформація, статус компанії, бухгалтерські відмінності, стандартні форми аудиторського звіту. Повноваження представника. Віртуальний партнер. Перевірка віртуального партнера. Пошук рекомендаційної інформації. Послуги спеціалізованих фірм. Страхування операції. Економічний злочин. Шахрайство. Поняття шахрайства в економічній сфері. Структура та зміст шахрайських операцій.

Інформаційно-аналітичні та правові засоби безпеки міжнародної економічної діяльності. Виявлення та розпізнавання загроз економічній безпеці. Спеціальні інформаційні служби та системи Lions, СІНС, D&B, Lexis-Nexis та ін. Структурування та злиття інформації. Вивчення сайта комерційної організації. Контент сайта. Доменне ім'я. Структура сайта. Вивчення прямих та зворотних посилань. Аналіз трафіку сайта. Вивчення архіву сайта. Комп'ютерні системи психодіагностики персоналу. Одновимірні та багатовимірні системи. Система “Психологический портрет”, система СТАТУС, система “Експерт” та ін. Дистанційні дослідження. Система ETWEB. Графологічний аналіз почерку пошукувача. Схильність до шахрайства. Прогнозно-діагностична система “Типология-8”. Методика БАРК. Використання вібраційних голосових характеристик людей. Система “Резонанс”. Поліграф-системи. Автоматизована система комп'ютерного аналізу ситуацій “ЕДІ-Україна” (Енциклопедія ділової інформації України). Призначення системи. Інтегрований банк даних. Інформаційні об'єкти. Структура первинної інформації. Особи, організації, події, ринки й ін. Пошук об'єктів і виявлення зв'язків між ними.

Правові засоби забезпечення економічної безпеки. Огляд економічних злочинів в Україні та за кордоном. Встановлення факту економічного злочину. Нормативні документи захисту економічної безпеки. Про основи національної безпеки України. Стратегія національної безпеки України. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності і т.ін.

II. Методи і комп'ютерні технології аналітичної діяльності

Інформаційно-аналітична діяльність з використанням Internet. Принципи організації і пошуку інформації в Інтернеті. Пошук за відомою адресою. Конструювання адреси. Використання пошукових систем Інтернет. Класифікаційні пошукові системи (рубрикатори). Словникові пошукові системи. Релевантність пошукових систем.

Правила складання запитів. Пошукова система Google. Складні запити. Оператори запитів. Логічне “И”. Логічне “ИЛИ”. Оператор “Плюс» (+). Логічне “НЕ”. Усікання слова (*). Оператори Cache, Filetype, Info, Site, Link, Allintitle, Intitle, Related, Define. Оператор пошуку синонімів (~). Оператор діапазону (..).

Невидимий Інтернет. Анонімність Web-сайта.

Моніторинг змін на сайтах. Програми та сервіси моніторингу змін на сайтах. Програма WebSite-Watcher. Сервіс Sogoo.

Оцінка достовірності й якості інформації. Принципові питання достовірності інформації на сайті: кому належить ресурс, хто посилається на джерело, чи неупереджений підхід до обговорюваних питань. Дослідження Інтернет-адреси Web-сторінки тощо.

Автоматизовані системи аналізу повідомлень в Інтернеті. Інформаційно-аналітичні системи (IAC). IAC: Семантичний архів, Галактика Zoom, WebObserver, Астарта.

Обмеження пошукових машин. Типи невидимого контенту в Інтернеті. Аналіз сторінки пошуковою машиною. Переваги невидимого Інтернету. Коли використовувати невидимий Інтернет. Плюси та мінуси директорій. Види інформації, якої немає в Інтернеті. Оцінка достовірності і якості інформації. Вивчення змісту сайта. Рівень домена. Помилки в імені. Аналіз статистики пошукових запитів. Лічильник відвідин сайта.

Моніторинг змін на сайтах. Сторожові роботи WebSite-Watcher та ін. Програмні засоби для дослідження сайтів. Сервіс Fagan Finder. Доменне ім'я. Переглядання посилань на сайт. Використання Google Map. Граматичні помилки в тексті.

Ідентифікація користувача в мережі Інтернет. Як відвідати сайт анонімно. Поняття Cookie. Програми-анонімайзери. Web-проксі.

Відновлення і повне видалення інформації з жорсткого диска. Програма Eraser.

Державні реєстри, бази даних і електронні бібліотеки. Структура і пошук інформації. Інформаційні моделі. Їх типи. Поняття консалтинга. Класифікація консалтингових послуг. Ринок інформаційних послуг. Державна реєстрація даних. Особливості проведення державної реєстрації. Нормативні акти щодо створення державних реєстрів.

Державні реєстри України. Єдиний державний реєстр підприємств та організацій України. Фонд державного майна України. Державна служба статистики України. Державний реєстр друкованих засобів інформації. Єдиний державний реєстр судових рішень. Структура інформації та пошук даних. Інформаційно-пошукова система “Нормативні акти України”. Мова повідомлень, вхід у базу даних, переміщення по базі, пошук інформації, експертний пошук, збереження результатів пошуку. Робота з власною базою.

Система Мега-НАУ. Призначення системи. Структура бази та пошук інформації. Міжнародні правові бази.

Електронні бібліотечні комплекси в Україні і за кордоном. Структура інформації у системі “ІРБИС” і прийоми пошуку даних.

Контент-аналіз міжнародних документів і засобів масової інформації. Поняття контент-аналізу. Об’єкти контент-аналізу. Якісний і кількісний контент-аналіз. Предмет, метод, завдання і принципи використання контент-аналізу.

Основні етапи контент-аналізу. Підготовка програми аналізу документів. Вибір об’єкта дослідження. Розробка методики конкретного аналізу. Вибір категорій аналізу. Вимоги до категорій. Виділення одиниць аналізу. Одиниці аналізу тексту: слово, речення, тема, ідея, автор, персонаж, соціальна ситуація, частина тексту тощо. Одиниці обрахунку (вимірювання і реєст-

рації): число певних слів або їх поєднань, кількість рядків, кількість друкарських знаків, площа тексту і т.ін. Складання кодувальної інструкції і підготовка кодувальної матриці. Виконавчий етап. Етап обробки даних. Коефіцієнт Яніса. Обмеження аналізу текстів як методу.

Застосування статистичних комп'ютерних програм обробки даних для проведення контент-аналізу. Програми "Гамлет", TextAnalyst, WordStat, Scai4Twi, Vaal-mini 1.5, Simple Word Сортувальник.

Пошук та видобування інформації. Комп'ютерний аналіз міжнародних даних. Пошук та видобування даних. Поняття Data Mining. Машинне навчання. Штучний інтелект. Діловий (бізнес) інтелект, або системи підтримки прийняття рішень. Дані для обробки. Вибірки даних. Застосування гіпотез. Вимірювання і шкалювання даних. Номінальна, порядкова, інтервальна, відносна і дихотомічні шкали. Поняття про метадані.

Методи і стадії Data Mining. Практика Data Mining.

Пакети загального призначення для багатофункціональної обробки даних. Налаштування цільового профілю інструментального середовища Microsoft Excel. Колективна робота та взаємодія з Інтернетом. Засоби аналізу даних.

Багатовимірний аналіз даних. Використання зведених таблиць. Підготовка вхідних даних. Майстер зведених таблиць. Створення структури зведеної таблиці. Формування звітів із необхідними параметрами. Побудова зведених діаграм. Сортування та фільтрація даних. Автофільтр. Аналіз даних за допомогою розширеного фільтра.

Статистичний аналіз і прогнозування даних у міжнародних подіях. Поняття про статистичну обробку даних. Статистичний аналіз. Масові закономірності. Закон великих чисел. Функції розподілу випадкових величин.

Статистичні характеристики випадкових величин та їх обчислення. Числові характеристики випадкових величин. Математичне очікування, дисперсія, середнє квадратичне відхи-

лення, асиметрія, ексцес, мода, коефіцієнт варіації, розкид. Види та форми зв'язків між явищами. Функціональні та кореляційні зв'язки. Виявлення залежності та встановлення її характеру. Дисперсійний та кореляційний аналіз.

Використання засобів Excel для статистичного аналізу і прогнозування. Обчислення характеристик випадкових величин. Екстраполяція даних. Лінійне та експоненціальне прогнозування. Побудова лінії тренду.

Міжнародна статистика. Її завдання та структура. Основні міжнародні статистичні організації.

Моделювання соціально-політичних процесів. Мультиагентні системи імітаційного моделювання. Мультиагентні системи імітаційного моделювання. Можливості систем. Можливості застосування. Характеристики агентів. Поняття імітаційної моделі. Пакет Net Logo. Короткий опис мови. Інтерфейс пакета. Аналіз моделей пакета. Вибір моделі. Введення параметрів моделі. Моделювання комунікацій між людьми. Можливості багатоагентного середовища Net Logo. Синтаксис мови Net Logo. Типи агентів (черепашки, плямочки, зв'язки). Типи зв'язків. Агенти. Моделювання організаційних відносин з використанням “зв'язків” Net Logo. Аналіз результатів.

Формування, представлення і прихована передача звітно-інформаційних аналітичних документів. Структура аналітичної записки. Анотація. Зміст. Вступ. Основна частина. Підсумок. Підпис. Основні вимоги до висновків. Додатки. Рекомендації щодо написання аналітичної записки. Форми. Типи форм в Word. Створення електронної форми. Створення шаблону форми. Створення структури форми. Додавання полів у шаблон форми. Захист електронної форми. Зміна параметрів полів електронної форми. Загальні параметри настроювання полів форми. Автоматизація роботи з формою. Друк форми.

Злиття та розсилка документів. Масові розсилки і злиття документів. Створення бланків і листів. Головний документ. Побудова джерела даних. Панель інструментів. Злиття. Створення списку одержувачів. Створення і редагування БД джерела

злиття. Розміщення полів даних в головному документі. Поля з відбором записів. Перевірка параметрів злиття. Виявлення помилок. Завершення злиття.

Прихована передача інформації. Стеганографія. Методи і алгоритми стеганографії. Приховування інформації в комп'ютерних файлах, зображеннях і звуці. Використання Web-сторінок для приховування інформації. Спеціалізовані програмні продукти. Виявлення факту прихованої передачі інформації. Оцінка якості стеганографічних засобів.

3. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Курносов Ю. В. Аналитика: методология, технология и организация информационно-аналитической работы / Ю. В. Курносов, П. Ю. Конотопов. – М.: РУСАКИ, 2004. – 549 с.

Левкин И. М. Основы информационно-аналитической работы / И. М. Левкин. – СПб.: ЗАГС, 2008. – 207 с.

Правова інформація та комп'ютерні технології в юридичній діяльності: навч. посіб. / В. Г. Иванов, С. М. Иванов, В. В. Карасюк, В. В. Комаров та ін.; за заг. ред. В. Г. Иванова. – 2-ге вид. – Х.: Право, 2012. – 240 с.

Гайдышев И. Анализ и обработка данных / И. Гайдышев. – СПб.: Питер, 2001. – 752 с.

Уейн Л. Винстон. Microsoft Office Excel 2007. Анализ данных и бизнес моделирование: пер. с англ. / Л. Винстон Уейн. – СПб.: БВХ-Петербург, 2008. – 608 с.

Електронне видання

**ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА
ДІЯЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИНАХ”**

галузь знань 0302 “Міжнародні відносини”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Бакалавр”,
напрямок підготовки 6.030202 “Міжнародне право”

для студентів II курсу

У к л а д а ч і: ІВАНОВ Володимир Георгійович,
КОМАРОВ Вячеслав Васильович,
КАРАСЮК Володимир Васильович,
ГВОЗДЕНКО Марина Владиславівна

Відповідальний за випуск *В. Г. Іванов*

Редактор *В. В. Арнаутова*
Комп’ютерна верстка *А. В. Старжинської*